

УДК 346.27

DOI <https://doi.org/10.32782/LST/2021-1-3>

Ганна ІЛЮЩЕНКО

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного, господарського та екологічного права, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», просп. Д. Яворницького, 19, м. Дніпро, Україна, 49005

ORCID: 0000-0002-6288-779X

Бібліографічний опис статті: Ільющенко, Г. (2021). Актуальні питання правового режиму майна кооперативів. *Law. State. Technology*, 1, 20–25, doi: <https://doi.org/10.32782/LST/2021-1-3>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ МАЙНА КООПЕРАТИВІВ

Сучасний розвиток українського суспільства характеризується різноманітністю організаційно-правових форм господарювання, у тому числі кооперативів, які є частиною єдиного економічного комплексу країни нарівні з іншими учасниками господарських відносин.

Метою статті є аналіз проблем господарсько-правового регулювання правового режиму майна кооперативів та обґрунтування шляхів їх вирішення. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення низки завдань, зокрема: 1) дослідження особливостей пайового, неподільного, резервного й спеціального фондів кооперативу; 2) аналіз проблем правового забезпечення порядку формування та використання майна кооперативів й 3) обґрунтування напрямів вдосконалення правового режиму майна кооперативу та розроблення змін до законодавства про кооперацію.

Методологія. Застосування методів порівняльного правового дослідження, системного та структурно-функціонального аналізу дозволило обґрунтувати доцільність оптимізації правового регулювання майнових відносин у виробничих, обслуговуючих та споживчих кооперативах.

Наукова новизна. У статті розглядається особливості правового режиму майна різних видів кооперативів у сучасних умовах господарювання. Проаналізовано недоліки правового регулювання майнових фондів кооперативів та запропоновано зміни до діючого законодавства про кооперацію.

Як висновок, у статті наголошується, що вдосконалення правового режиму майна кооперативів дозволить усунути окремі недоліки чинного законодавства про кооперацію та слугуватиме ефективному правозастосуванню у цій сфері правовідносин. Зокрема, пропонується закріпити у Законі «Про кооперацію», що пай, з урахуванням внесків до резервного і спеціального фондів, є персоніфікованими і у сумі визнають загальну частку члена кооперативу у майні кооперативу. У разі виходу або виключення з кооперативу, фізична чи юридична особа має право на одержання своєї загальної частки у грошовій формі, якщо інше не передбачено статутom кооперативу. Строк та інші умови одержання членом кооперативу своєї загальної частки встановлюються статутom кооперативу.

Ключові слова: кооператив, пай, пайовий фонд, неподільний фонд, законодавство про кооперацію, правовий режим майна.

Hanna ILIUSHCHENKO

Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor, Senior Lecturer of the Department of Civil, Economic and Environmental Law, Dnipro University of Technology, 19 av. Dmytra Yavornytskoho, Dnipro, Ukraine, 49005

ORCID: 0000-0002-6288-779X

To cite this article: Iliushchenko, H. (2021). Aktualni pytannia pravovoho rezhymu maina kooperatyviv [Actual issues of the legal regime of cooperative property]. *Law. State. Technology*, 1, 20–25, doi: <https://doi.org/10.32782/LST/2021-1-3>

ACTUAL ISSUES OF THE LEGAL REGIME OF COOPERATIVE PROPERTY

The modern development of Ukrainian society is characterized by a variety of organizational and legal forms of business, including cooperatives, which are part of a unified economic complex of the country along with other participants in economic relations.

The aim of the article is to analyze the problems of economic and legal regulation of the legal regime of property of cooperatives and justify the ways to resolve them. Realization of the set purpose provides the decision of a number of **problems**, such as: 1) research of features of share fund, indivisible fund, reserve and special funds of cooperative; 2) analysis of problems of legal provision of the procedure for the formation and use of property of cooperatives and

3) justification of directions for improving the legal regime of property of cooperative and development of amendments to the legislation on cooperation.

Methodology. The application of methods of comparative legal research, system and structural-functional analysis allowed to justify the feasibility of optimizing the legal regulation of property relations in production, service and consumer cooperatives.

Scientific novelty. The article considers the features of the legal regime of property of different types of cooperatives in modern economic conditions. The shortcomings in legal regulation of the property funds of cooperatives are analyzed and changes to the current legislation on cooperation are proposed.

In conclusion, the article emphasizes that the improving the legal regime of property of cooperatives will eliminate some shortcomings of the current legislation on cooperation and will serve for effective law enforcement in this area of legal relations. In particular, it is proposed in the Law "On Cooperation" to establish that the shares, taking into account contributions to the reserve and special funds, are personalized and in total determine the common part of the cooperative member in the property of the cooperative. The person has the right to receive his common part in cash in case of withdrawal or exclusion from the cooperative, unless otherwise provided by the charter of the cooperative. The term and other conditions for the cooperative member to receive common part shall be established by the cooperative's charter.

Key words: cooperative, share, share fund, indivisible fund, legislation about cooperation, legal regime of the property.

Актуальність проблеми. Сучасний розвиток українського суспільства характеризується різноманітністю організаційно-правових форм господарювання, у тому числі кооперативів (виробничих, обслуговуючих, споживчих). Вони є частиною єдиного економічного комплексу країни нарівні з іншими учасниками господарських відносин. Закон України «Про кооперацію», на жаль, не вирішує всіх питань правового забезпечення організації та діяльності кооперативів. Слід відмітити суперечливість і плутаність окремих положень кооперативного законодавства, зокрема, у вирішенні майнових питань, що виникають у різних видах кооперативів. Подальше становлення ринкових відносин лишає проблему належного правового забезпечення майнових відносин у кооперативах в Україні відкритою, а отже і надзвичайно актуальною.

Кооператив є первинною ланкою системи кооперації і створюється внаслідок об'єднання фізичних та/або юридичних осіб на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою поліпшення такими особами свого економічного стану, вирішення соціально-побутових та інших питань. Метою кооперації є задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативних організацій на основі поєднання їх особистих та колективних інтересів, поділу між ними ризиків, витрат і доходів, розвитку їх самоорганізації, самоуправління та самоконтролю (Про кооперацію: Закон України..., 2003). Серед основних завдань кооперації, що сприяють сталому розвитку національної економіки та становленню засад демократичного розвитку суспільства, слід назвати: створення системи економічної і соціальної самопомогі населення та суб'єктів господарювання; залучення

у виробництво товарів, робіт, послуг, додаткових трудових ресурсів, підвищення трудової і соціальної активності населення; створення і розвиток інфраструктури, необхідної для провадження господарської та іншої діяльності кооперативів з метою зростання матеріального добробуту їх членів та задоволення потреб у товарах і послугах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних наукових досліджень, присвячених аналізу правового становища кооперативу, у тому числі правового режиму його майна, слід відмітити праці Я.З. Гаєцька-Колотило, В.М. Масіна, В.І. Семчик, В.Ю. Уркевича, В.О. Коверзнева [2–6]. Проте більшість наукових робіт присвячено проблемам майнових відносин у сільськогосподарських кооперативах Гаєцька-Колотило, 2003; Масін, 2005; Уркевич, 2001)]. Аналізу правового статусу виробничих кооперативів, і, зокрема, майнових відносин у кооперативі, присвячена монографія В.О. Коверзнева (Коверзнев, 2013). Спеціального комплексного дослідження правового режиму майна різних видів кооперативів в умовах ринкових відносин в Україні майже не проводилося.

Метою статті є визначення проблем господарсько-правового регулювання правового режиму майна кооперативів, на підставі детального аналізу нормативно-правових джерел, що регламентують майнові відносини у різних кооперативах, та вироблення пропозицій щодо удосконалення законодавства про кооперацію.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до завдань і характеру діяльності, кооперативи поділяються на виробничі, обслуговуючі та споживчі. За напрямками діяльності кооперативи можуть бути житлово-будівельними, садово-городніми, гаражними, торговельно-закупівельними,

транспортними, освітніми, туристичними, медичними тощо. Законодавство про кооперацію базується на нормах Конституції України, Цивільного кодексу України (далі – ЦК), Господарського кодексу України (далі – ГК), Закону України «Про кооперацію», інших нормативно-правових актів з питань кооперації. Господарська діяльність кооперативів повинна здійснюватися відповідно до вимог глави 10 Господарського кодексу України та інших законів. Особливості створення та діяльності сільськогосподарських кооперативів (виробничих, обслуговуючих) визначено Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію». Відносини, пов'язані із створенням і діяльністю споживчої кооперації, регулюються ст. 111 ГК України, Законом України «Про споживчу кооперацію» та іншими нормативно-правовими актами України.

Кооперативи мають право провадити будь-яку господарську діяльність, передбачену статутом і не заборонену законом. Для досягнення мети своєї діяльності кооператив набуває та використовує майно, фінансові та інші ресурси. Джерелами формування майна кооперативу є: вступні, членські та цільові внески його членів, паї та додаткові паї; майно, добровільно передане кооперативу його членами; кошти, що надходять від провадження господарської діяльності; кошти, що надходять від створених кооперативом підприємств, установ, організацій; грошові та майнові пожертвування, благодійні внески, гранти, безоплатна технічна допомога юридичних і фізичних осіб, у тому числі іноземних; інші надходження, не заборонені законодавством.

Кооператив є власником будівель, споруд, грошових та майнових внесків його членів, виготовленої ним продукції, доходів, одержаних від її реалізації та іншої діяльності, передбаченої статутом кооперативу, а також іншого майна, придбаного на підставах, не заборонених законом. Володіння, користування та розпорядження майном кооперативу здійснюють органи управління кооперативу відповідно до їх компетенції, визначеної статутом кооперативу (Про кооперацію: Закон України від 10.07.03 р., 2003: ст. 19).

Для забезпечення статутної діяльності кооператив у порядку, передбаченому його статутом, формує пайовий, резервний, неподільний та спеціальний фонди. Пайовий фонд формується за рахунок паїв (у тому числі додаткових) членів кооперативу при створенні кооперативу і є одним із джерел формування майна кооперативу. Пай – це майновий поворотний

вклад члена (асоційованого члена) кооперативу у створення та розвиток кооперативу, який здійснюється шляхом передачі кооперативу майна, в тому числі грошей, майнових прав, а також земельної ділянки. Додатковим паєм є добровільний грошовий чи інший майновий поворотний вклад члена (асоційованого члена) кооперативу понад пай у пайовому фонді кооперативу.

Пай кожного члена кооперативу формується за рахунок разового внеску або часток протягом певного періоду. Майнові внески оцінюються в грошовій формі. Розмір паю члена кооперативу залежить від фактичного його внеску до пайового фонду. Статутом виробничого кооперативу може бути передбачено кілька варіантів визначення розмірів пайових внесків: пропорційно очікуваній участі члена кооперативу в його діяльності та встановлення їх у рівних частинах. Члени виробничого кооперативу можуть передавати як пайовий внесок право користування належною їм земельною ділянкою у порядку, визначеному земельним законодавством. Слід погодитися з В.Ю. Уркевичем, який відмежовує юридичні категорії – пай і пайовий внесок. До паю, основу якого становить пайовий внесок, включаються також додаткові внески (якщо такі є) та частка майна кооперативу, котра була розподілена на паї членів (Уркевич, 2001: 72).

Неподільний фонд створюється в обов'язковому порядку і формується за рахунок вступних внесків та відрахувань від доходу кооперативу. Порядок відрахувань до неподільного фонду частини доходу визначається статутом кооперативу. З урахуванням того, що цей фонд є обов'язковим для кожного виду кооперативу, вважаємо за доцільне закріпити у законодавстві мінімальний розмір щорічних відрахувань до нього (у відсотках до чистого прибутку кооперативу). Відповідно до ст. 20 Закону «Про кооперацію» неподільний фонд не може бути розподілений між членами кооперативу, крім випадків, передбачених законом. Але ст. 2 цього Закону встановлює інше: неподільний фонд не підлягає розподілу між пайовиками. В свою чергу, ст. 29 Закону «Про кооперацію» конкретизує, що майно неподільного фонду не підлягає поділу між його членами і передається за рішенням ліквідаційної комісії іншій (іншим) кооперативній організації (кооперативним організаціям) або зараховується до доходу бюджету. При цьому у рішенні повинні бути визначенні напрями використання зазначеного майна.

Резервний фонд створюється за рахунок відрахувань від доходу кооперативу та інших

не заборонених законодавством надходжень (зокрема, за рахунок перерозподілу неподільного фонду, пожертвувань, безповоротної фінансової допомоги). Використовуються кошти резервного фонду для покриття можливих втрат (збитків) (ст. 20 Закону «Про кооперацію»), для покриття шкоди від надзвичайних ситуацій (ст. 2 Закону «Про кооперацію»). Слід зазначити, що друге формулювання значно звужує сферу використання коштів резервного фонду кооперативу і тому потребує уточнень.

Спеціальний фонд створюється за рахунок цільових внесків членів кооперативу та інших передбачених законом надходжень для забезпечення його статутної діяльності і використовується за рішенням органів управління кооперативу. Цільові внески – це грошові, інші майнові та немайнові цінності членів кооперативу, що вносяться понад пай для забезпечення статутної діяльності кооперативу.

На відміну від інших видів кооперативів, виробничі кооперативи провадять господарську діяльність з метою отримання прибутку. Інші кооперативи надають послуги своїм членам, не маючи на меті одержання прибутку. Як суб'єкт господарювання виробничий кооператив бере участь у різних господарських правовідносинах. Відповідно до положень ГК України майнову основу цих правовідносин становить право колективної власності виробничого кооперативу на належне йому майно. Саме це право дозволяє визначити виробничий кооператив як підприємство колективної власності. Суб'єктом колективної власності є виробничий кооператив у цілому як певним чином організований колектив, що здійснює свою діяльність у якості юридичної особи. Кожен виробничий кооператив виступає самостійним і виключним власником належного йому майна. Виробничий кооператив відноситься до таких утворень, щодо яких його члени мають зобов'язальні права, які набуваються ними взамін окремих речових прав. Для цієї форми власності характерним є управління нею через виборні органи, а також право виходу члена кооперативу з його складу з майновим паєм.

Відповідно до ЦК України, який до підприємницьких товариств відносить господарські товариства і виробничі кооперативи, виробничим кооперативом визнається добровільне об'єднання громадян на засадах членства для спільної виробничої або іншої господарської діяльності, яка базується на їхній особистій трудовій участі та об'єднанні його членами майнових пайових вкладів (Цивільний кодекс України..., 2003: ст. 165). Далі, у ст. 165 ЦК йдеться,

що майно виробничого кооперативу поділяється на паї його членів відповідно до статуту кооперативу. Це положення цивільного законодавства суперечить положенням спеціальних законів у сфері кооперації, а саме Закону «Про кооперацію», який передбачає формування членами кооперативу пайового, неподільного, спеціального, резервного фондів шляхом внесення вступних, пайових, цільових, членських внесків; Закону «Про сільськогосподарську кооперацію», відповідно до якого майно кооперативу поділяється на пайовий і неподільний фонди. Щодо порядку формування майна виробничого кооперативу, то частина 2 ст. 165 ЦК України встановлює, що член виробничого кооперативу зобов'язаний внести до дня державної реєстрації кооперативу не менше десяти відсотків пайового вкладу, а частину, що залишилася, - протягом року з дня його державної реєстрації, якщо інший строк не встановлений статутом кооперативу (Цивільний кодекс України..., 2003: ст. 165).

Майно кооперативу, що залишилося після задоволення вимог кредиторів кооперативу, здійснення виплат членам кооперативу паїв та виплат на паї, кооперативних виплат, оплати праці, розрахунків з кооперативним об'єднанням, членом якого він є, розподіляється між членами кооперативу у порядку, визначеному статутом (Про кооперацію: Закон України, 2004: ст. 29). Відповідно ж до ст. 165 ЦК України майно, що залишилося після ліквідації виробничого кооперативу та задоволення вимог його кредиторів, розподіляється між його членами відповідно до їхньої трудової участі, якщо інший порядок не встановлений статутом кооперативу. Але досі залишається відкритим питання щодо критеріїв, за якими можна встановити трудову участь члена виробничого кооперативу у його діяльності.

Згідно зі ст. 111 Господарського кодексу України споживча кооперація – це система самоврядних організацій, заснованих на добровільному об'єднанні громадян для спільного ведення некомерційної господарської діяльності, яка є самостійною організаційною формою кооперативного руху. Система споживчої кооперації включає споживчі товариства, спілки різних ланок, кооперативні об'єднання, підприємства та установи названих організацій.

Споживче товариство (кооператив) є первинною ланкою споживчої кооперації і являє собою самостійну організацію громадян, які на основі добровільності членства, майнової участі та взаємодопомоги об'єднуються з метою поліпшення свого економічного і соціального

стану. На відміну від виробничого кооперативу, споживче товариство належить до некомерційних організацій і може об'єднувати на засадах членства громадян (індивідуальних членів) та комерційні й некомерційні організації (фермерські господарства, господарські товариства, кооперативні, державні та інші підприємства, що поділяють його цілі та інтереси). Кожен член споживчого товариства має свою частку в його майні, яка визначається розмірами обов'язково пайового та інших внесків, а також нарахованих на них дивідендів.

Відповідно до ст. 9 Закону «Про споживчу кооперацію» власність споживчої кооперації є однією з форм колективної власності, вона складається з власності споживчих товариств, спілок, підпорядкованих їм підприємств і організацій та їх спільної власності. Власність споживчих товариств утворюється з внесків їх членів, прибутків, одержуваних від реалізації товарів, продукції, послуг, цінних паперів та іншої діяльності, не забороненої чинним законодавством. Ст. 19 Закону «Про кооперацію» і ст. 9 Закону «Про споживчу кооперацію» визначають об'єкти права власності споживчих товариств, які можуть перебувати у спільній володінні споживчих товариств та їх спілок на договірних засадах.

Суб'єктами права власності споживчої кооперації є члени споживчого товариства, трудові колективи кооперативних підприємств і організацій, а також юридичні особи, частка яких у власності визначається відповідними статутами (Про споживчу кооперацію: Закон України..., 1992: ст. 9). Здійснення права власності, тобто володіння, користування та розпорядження майном споживчої кооперації покладено на її органи відповідно до установчих документів (статутів) споживчих товариств, їх спілок (об'єднань).

Як визначено у частині першій статті 21 Закону «Про кооперацію», паї, в тому числі резервного і спеціального фондів, є персоніфікованими і у сумі визначають загальну частку кожного члена кооперативу у майні кооперативу. Ця норма потребує уточнення, адже, виходячи із визначення резервного, неподільного і спеціального фондів кооперативу, а також визначення паю, цільового та інших внесків до майнових фондів кооперативу, стає зрозумілим, що загальна частка члена кооперативу у майні кооперативу повинна складатися не лише з паю (у тому числі додаткового), а також інших внесків до резервного та спеціального фондів кооперативу.

У разі виходу або виключення з кооперативу фізична чи юридична особа має право на одержання своєї загальної частки натурою, грошима

або (за бажанням) цінними паперами відповідно до їх вартості на момент виходу, а земельної ділянки - у натурі (Про кооперацію: Закон України..., 2003: ст. 21). З метою захисту майнових прав членів кооперативу, а також самого кооперативу та його кредиторів, вважаємо за доцільне передбачити у законі, що пай має повертатися членам кооперативу саме грошима, і лише у виключних випадках – в натурі відповідно до статуту кооперативу. Строк та інші умови одержання членом кооперативу своєї загальної частки встановлюються статутом кооперативу, при цьому строк одержання зазначеної частки не може перевищувати двох років, а відлік його розпочинається з 1 січня року, що настає з моменту виходу або виключення з кооперативу (Про кооперацію: Закон України..., 2003: ст. 21). Слід зазначити, що встановлений законом максимальний строк повернення загальної частки члену кооперативу у сучасних умовах господарювання є завеликим, що може порушувати майнові права та інтереси членів кооперативу, тому цей строк потребує скорочення до одного року з моменту виходу або виключення з кооперативу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищевикладене, з метою вдосконалення правового режиму майна кооперативів вважаємо за доцільне запропонувати наступні зміни до кооперативного законодавства України. По-перше, друге речення другого абзацу ст. 21 Закону «Про кооперацію» викласти у новій редакції: «Паї, з урахуванням внесків до резервного і спеціального фондів, є персоніфікованими і у сумі визначають загальну частку члена кооперативу у майні кооперативу.». По-друге, викласти третій абзац ст. 21 Закону «Про кооперацію» наступним чином: «У разі виходу або виключення з кооперативу фізична чи юридична особа має право на одержання своєї загальної частки у грошовій формі, якщо інше не передбачено статутом кооперативу, або (за бажанням) цінними паперами, а земельної ділянки - у натурі. Строк та інші умови одержання членом кооперативу своєї загальної частки встановлюються статутом кооперативу, при цьому такий строк не може перевищувати року з моменту виходу або виключення члена кооперативу з кооперативу.». По-третє, у ст. 2 Закону «Про кооперацію» передбачити визначення резервного фонду кооперативу як фонду, який формується за рахунок відрахувань від доходу кооперативу та інших надходжень, не заборонених законом, та використовується для покриття можливих втрат (збитків) кооперативу. На нашу думку,

запропоновані зміни до законодавства про кооперацію дозволять усунути окремі недоліки правового забезпечення майнових відносин у різних кооперативах, та слугуватимуть ефективному правозастосуванню у досліджуваній сфері правовідносин.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про кооперацію: Закон України від 10.07.03 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 5. Ст. 35.
2. Гаєцька-Колотило Я.З. Організаційно-правові форми сільськогосподарської кооперації в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право». НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. К., 2003. 21 с.
3. Масін В.М. Правові проблеми сільськогосподарської кооперації в Україні. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2005. № 4. Ч.1. С. 97-98.
4. Кооперативне право: підручник / За ред. В.І. Семчика. Київ : Ін-Юре, 1998. 336 с.
5. Уркевич В. Майнові фонди сільськогосподарського кооперативу: сутність та правова регламентація. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 1. С. 69–73.
6. Коверзнев В.О. Господарсько-правовий статус виробничих кооперативів: монографія. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2013. 232 с.
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
8. Про споживчу кооперацію: Закон України від 10.04.92 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 30. Ст. 414.

REFERENCES:

1. Pro kooperatsiiu: Zakon Ukrainy vid 10.07.03 r. [On cooperation: Law of Ukraine from July 10 2003]. (2004). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. – *Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 5, st. 35 [in Ukrainian].
2. Haietska-Kolotylo, Ya.Z. (2003). Orhanizatsiino-pravovi formy silskohospodarskoi kooperatsii v Ukraini [The organizational and legal forms of agricultural cooperation in Ukraine]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Institute derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho [in Ukrainian].
3. Masin, V.M. (2005). Pravovi problemy silskohospodarskoi kooperatsii v Ukraini [Legal problems of agricultural cooperation in Ukraine]. *Visnyk Odeskoho instytutu vnutrishnikh sprav. - Bulletin of Odessa Institute of Internal Affairs*. 4, P.1, 97-98 [in Ukrainian].
4. Semchyk, V.I. (Eds.). (1998) Kooperatyvne pravo [Cooperative Law]. Kyiv: In-Yure [in Ukrainian].
5. Urkevych V. (2001). Mainovi fondy silskohospodarskoho kooperatyvu: sutnist ta pravova rehlamentatsiia [Property funds of an agricultural cooperative: essence and legal regulation]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. – *Entrepreneurship, Economy and Law*. 1, 69-73 [in Ukrainian].
6. Koverznev, V.O. (2013). Hospodarsko-pravovyi status vyrobnychkykh kooperatyviv: monohrafiia [Economic and legal status of production cooperatives]. Kyiv: Vydavnychiy Dim "Slovo" [in Ukrainian].
7. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. [Civil Code of Ukraine from January 16 2003]. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. - *Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 40-44, st. 356 [in Ukrainian].
8. Pro spozhyvchu kooperatsiiu: Zakon Ukrainy vid 10.04.92 r. [On consumer cooperation: Law of Ukraine from April 10 1992]. (1992). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. – *Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 30, st. 414 [in Ukrainian].